

Trajanje: 1830 (Fra, Ang, Rus - poz. rom.), drugje 1850 - 1870.

Vsebiske značilnosti: -odnos do stvarnosti; stvarnost - sila, ki v temeljih določa življ., človekova subjektivnost je v prim. s stvarnostjo krhka, spremenljiva, podvržena biološkim, fiziološkim in psihološkim zakonom resničnosti. Imajo jo za slabo, nasprotno človekovim idealom, željam - zato jo prikazujejo kritično in s protestom.

-kadar se omejuje na opisovanje človekovega notranjega življenja, prikazujejo predvsem nj. protislovnost, zapletenost, spremenljivost. V tej smeri se je razvil psihološki realizem (Dostojevski).

-kadar realisti svojo kritiko znanosti oprejo na pozitivne ideale novi soc. in pol. gibanj, preidejo v področje napredne, revolucionarne in s socialnimi težnjami podprte književnosti - socialnega realizma.

Zvrsti in vrste: a)Pripovedna proza : za obravnavo velikih družbenih gibanj, pojavov in vprašanj mu je posebej ustrezala oblika romana (socialni, vojni, proletarski, družbeni). Več romanov povezanih v celoto se imenuje epopeja. Razvije se tudi novelistika.

b)Dramatika : dramski tipi so dosegli vrh v času naturalizma (socialne, kmečke, psiholške in družbeno kritične drame)

c)Poezija : Realizem je bil najmanj naklonjen poeziji, ker verz in poetičen slog nista ustrezala realističnim namenom - prikazovanju resničnosti. Sicer nastaja, vendar v njej prevladujejo druge smeri (nadaljuje se romantika, razvijati pa se začne nova romantika, dekadenca in simbolizem - smeri zač. 20. st.)

Književno razvojni pomen : Po dobi romantike, ki je povzdignila liriko v glavno knj. vrsto, je realizem obnovil pomen pripovedništva in dramatike.

Predstavniki: Francija: Stendhal (Rdeče in črno), Honore de Balzac, Gustav Flaubert

Anglija : Charles Dickens (Oliver Twist), William Thackeray (Semenj ničevosti), G. Eliot (Mlin na reki Floss)

Rusija : Nikolaj Vasiljevič Gogolj, Lev Nikolajevič Tolstoj, Fjodor Mihajlovič Dostojevski, Ivan Sergejevič Turgenjev (Očetje in sinovi, Lovčevi zapiski), Anton Pavlovič Čehov (Češnjev vrt, Utva, Tri sestre), Ivan Andrejevič Golčarov (Oblomov)

Francoski realizem: V 1/2 19. st je bila FRA poleg UK gosp., pol. in soc. najbolj razvita država.

Preživela je več revolucij, Napoleonove vojne, restavracijo=obnovo, nato pa je z meščansko revolucijo vstopila v novo obdobje posp. razvoja industrije, proletariata in meščanstva, predvsem pa v nove družboslovne in filozofske misli, kot sta jih ponudila utopični socializem in pozitivizem.

Utopični socializem je družboslovna misel o socialistični preobrazbi družbe. Temelji na nestvarnih, neznanstvenih pogledih, zlasti glede sredstev za doseg soc. ciljev. Ostro kritizira zasebno lastnino, neenakost in izkoriščanje. Zahteva novo družbeno ureditev, ki bi uresničila svobodo in srečo vseh.

Ima velik vpliv na marksizem. Utemeljitelj je bil Thomas More. Predstavniki: Henry Saint-Simon, Charles Fourier in Robert Owen. Pozitivizem je filozofska misel, ki jo je utemeljil A. Comte. Kot edino zanesljivo podlago spoznanja priznava le kar je neposredno dano čutni zaznavi (pozitivno).

Zavrača vsako nadčutnost - metafiziko. Temeljna metoda je indukcija.

Ločimo dvoje faz: Romantični realizem(Stendhal, Balzac) je še prepojen z rom. prvinami; značilne so neverjetne zgodbe z izjemnimi junaki. Objektivni realizem(Flaubert) hoče le neposredno resnico, odpoveduje se domišljijskim dodoatkom (brezosebni pogled na živ.)

V obeh fazah je bistvena poteza fra. realistov trezna nepristranost. Sicer čutijo s pozitivnimi junaki, vendar pripovedujejo o njih stvarno, hladno in brezosebno. Je tudi družbenokritičen; vsi trije predst. odklanjajo sodobno mešč. družbo zaradi njene praktične usmerjenosti, povprečnosti, brezdušnosti. V nasprotju mešč. razmeram v svojih pripovedih opisujejo izjemne nadpovprečne ljudi z močnimi strastmi, voljo in dejanji. Ti pogosto propadejo ker jih stvarnost stre.

Honore de Balzac: (1799 - Tours - mešč. družina - pravo). Najprej je pisal romane po zgledu Walterja Scotta. 1829-1850 je ustvarjal cikel romanov z naslovom Človeška komedija. Je parafraza na Dantejevo Božansko komedijo. Obsega 24 romanov, ki prikazujejo fra. družbo v 1/10 19. st.

Celota je razdeljena na 3 dele: Študije nravi, filozofske študije in analitične študije. Študije nravi so najpomembnejše in se delijo na več motivnih krogov: prizori iz zasebnega (Oče Gorjot), provincialnega (Izgubljene iluzije), pariškega (Blišč in beda Kurtizan), vojnega in političnega življenja. Romani in novele posegajo v vse plati človeške družbe. Vsebujejo več kot 2000 likov, več kot 500 jih nastopa v več kot v eni povesti - tako lahko sledimo njihovi usodi. Osrednja tema nj. romanov je prikazovanje kako se zaradi razvoja mešč. družbe in kapitalizma rušijo stare življ. vrednote in doživljajo ljudje socialne in moralne tragedije.

Oče Gorjot (1833, pri nas 1934): Pariz 1819. Gostišče gospe Vaquerove / pariški saloni. Goriotu (1., 4.pogl.) je tako družina kot družba enako pomembna socialna vrednota. Zmotno je prepričan, da je družina tudi za družbo nedotakljiva vrednota s katero svet stoji in pade. Rastignacova (2.pogl.) pot je razpeta med dvoje vrednot: družino, ki mu pomeni socialno in psihično varnost in družbo, v katero si želi po vsej sili vsopiti in mu pomeni najvišjo vrednoto, ki jo je v življenju mogoče doseči. Voutrin (3.pogl.) je popoln nasprotje Rastignaca. Hoče ostati izven družbe, da bi jo lažje napadal. Družina mu je tuja (homo). S 3 junaki je Balzac utelesil 3 svojih pogledov na svet - 3 možnih odnosov posam. do družbe. Glavna misel romana je, da se med družino in družbo plete večni boj. S to mislijo je bil

obremenjen tudi pisatelj živ. nazor - lahko ga enačimo z Goriotom. To nasprotje je skušal rešiti kot socialni in pol. ideolog, a ga je rešil le kot umetnik. Nastopa vsevedni tip pripovedovalca. Pripoved govori subjekt, ki se dviga nad celotno dogajanje, pozna vse njegove skrivne podrobnosti, ima pregled nad zunanji dogodki, hkrati s svojim vsevidnim pogledom prodira tudi v notranjost svojih junakov (pozna občutja in želje le-teh). Znana mu je preteklost in sklepa lahko na prihodnost. Ta tip je značilen za tradicionalno epiko (Homer, Virgil).

Gustave Flaubert: (1821 Rouen - 1880 - v družini zdravnika - v sanatoriju - zgodaj se je srečal z boleznijo in smrtjo, kar je zaznamovalo nj. pisanje - pravo opustil zaradi šibkega zdravja - veliko potoval - po knj. uspehih se umakne v bližino roj. kraja - samotno) Pripovedno delo: mladostne novele (November, Norčevi zapiski), romani (Vzgoja srca, Salambo, Skušnjava Sv. Antona, Gospa Bovary), pozne novele (zbirka Tri zgodbe). Je najbolj tipični predst. objektivnega - kritičnega realizma. Za motiviko njegovih zgodnjih del je značilno, da še najdemo rom. prvine v prikazovanju fra. malomešč. živ. (Gospa Bovary, Vzgoja srca). Rom. prvine se prepletajo z realističnimi. Z delom Skušnjava Sv. antona že posega v motiviko nove romantike, dekadence in simbolizma (gre preko realizma). V opisih stvarnega živ. je hotel biti doslednejši od Balzaca, zato je zahteval popolnoma brezoseben, brezčuten pogled na junake in njihove usode. To je dosegel s svojim slogom, za katerega so značilni kratki stavki, natančno ozančevanje stvari in na videz brezčuten ton. Kljub brezčutnosti pa ima izoblikovano moralno stališče do svojih junakov - plemstvu ne zaupa več, meščanstvo sovraži, v nižjih slojih pa ne vidi odločilne življenske sile. Kot nosilci nečesa pozitivnega mu ostanejo izjemne osebnosti, kakršna je gospa Bovary. Toda te osebnosti so problematične, njihove življenske težnje so pogosto napačno usmerjene, zato je njihov konec tragičen. Madam Bovary (1857) - najpomembnejši roman sv. realizma. Naletel je na ostro kritiko klerikalnih krogov, da je pohujšljiv, da izraža protiverske nazore, da javno prikazuje zakonolom in ga ščiti. Bil je na sodišču, a je bil oproščen. V njem se je še povečal odpor do lažne malomešč. morale, do estetske slepote in umse toposti. S svojo junakinjo se je uprl vsem družbenim normam. Flaubertova pripovedna tehnika je modernejša od Balzacove. O dogodkih in ljudeh ne pripoveduje kot vsevedni pripovedovalec, ampak podaja prizore tako, kot jih doživljajo junaki sami, skozi njihovo zavest. V opisu podeželskega shoda beleži monologe, dialoge, slavnostni govo, vtise, vidne podobe, občutja, kot se mešajo v zabesti nj. oseb. Ta tehnika je blizu impresionizma. Roman je zgrajen simetrično. Zgodba se od prvih poglavij dalje polagoma vzpenja, doseže vrh sredi 2. dela, se tam prevesi in začne padati z vedno večjo močjo do katastrofe. 1.del - ples na gradu Vaubyssard - Tostes - Ema: Charles; 2.del - poledeljski shod (središčni prizor) - Yonville - Ema: Rodolphe; 3.del - začetek plahnenja ljubezni med Emo in Leonom - Rouen - Ema: Leon. Ema Bovary je bila Flaubertu več kot le lik v romanu - bila je del njega samega, projekcija njegove osebnosti v žensko dušo in moralo. Je umetniška upodobitev razkroja Flaubertovega mladostnega lirizma. Njena življenska pot: 13-letna deklica se vzgaja v samostanu pri uršolinkah, sanjari očudovitih ljubimcih in burnih doživljajih, samotno živi na kmetih, se poroči v upanju na rešitev, dpživi grenka razočaranja ob obeh ljubimcih, naredi samomor - logični zaključek njene zadnje deziluzije. Mme Bovary c'est moi.

Ruski realizem: Bil je izredno plodovit, nastala je vrsta romanov in novel, ki spadajo med najp. dela sveta. Imela je velik vpliv na druge književnosti. Značilnosti ruske družbe: na pol fevdalna, najbolj zaostala, pretežno s tlačanskim prebivalstvom, ni bilo meščanstva, ind., proletariata. Kolikor je bilo izobraženstva je izhajalo iz plemstva. Te razmere so bile nasprotne fra., a so bile primerne za razvoj realistične proze. Družba je čutila potrebo po stvarnem predstavljanju najbolj perečih pojavov ruskega živ.: zaostalost, nekulturnost, moralna sprevrženost in povprečnost. V ruskih romanih najdemo predvsem opisovanje tlačanstva, uradništva in plemstva.

Posebnosti: Kljub razmeram je bil manj pesimističen in skeptičen kot francoski, opisovanje moralnih, soc., in verskih značilnosti se pogosto prepleta s satiro - nikoli ni tako brezosebna kot francoska, ob stvarnih pojavih, ki jih opisuje realist je izraženo avtorjevo stališče do problematike. Avtor se opredeli kaj je dobro in kaj zlo.

Nikolaj Vasiljevič Gogolj: Je prvi predstavnik ruskega realizma. V prvih novelah je še romantik, opisuje ukrajinsko kmečko živ. in običaje. Okoli 1840 se je prusmeril k motivom iz vele mestnega Peterburškega živ.. Sem spadata najp. noveli: Plašč in Nos. Kasneje po romanu Mrtve duše znova uporablja preprosto podeželje. Njegova dela so primer grotesknega realizma. Groteska je književni izraz za dela, ki prikazujejo življenje v deformirani, popačeni podobi, ki je hkrati smešna in grozljiva. Mrtve duše: glavni junak je Čičikov, ki se poskuša pridobiti premoženje z nakupom mrtvih tlačanov. Je predstavnik podeželskega plemstva, ki je v svoji zaostalosti in pohlepnosti groteskno čudaško. Revizor je komedija in prvi pomembnejši tekst realistične satire. Prikaže kritično podobo stvarnih razmer, značilnih za rusko birokracijo v 1/2 19.st. Plašč: osrednja oseba je Akakij Akakijevič. Je čudaška, življenjsko prizadeta in v primerjavi z "normalnimi ljudmi" deformirana in soc. nepomembna oseba. Kljub temu je moraln. vrednejši. Je žrtev drugih, njihove življenske brezobzirnosti, pa tudi žrtev sistema, v katerem živijo. Ob njem se zavejo svoje nemoralnosti.

Lev Nikolajevič Tolstoj: 1828 Jasna Poljana - 1910. Bojeval se je na Kavkazu (Sevastopol 1854-55). Po vojni je potoval po Evropi. Po vrnitvi se je posvetil književnosti in prosvetljevanju kmetov. 1879 je doživel moralno-duhovno preobrazbo. Izobčili so ga iz grške pravoslavne cerkve, ker je zahteval

vrnitev k prvotnemu krščanstvu, uboštvo, skromnosti (Tolstojanstvo). V 82 letu je zapustil družino in umrl na žel. postaji Astapovo. Je najpomembnejši predstavnik ruskega objektivnega realizma, ki ga dopolnjuje z močnimi psihološkimi prvinami, izredno

natančno analizo duševnega stanja svojih junakov. Vanj vnaša tudi kritične prvine. Kritizira rusko družbo in moralo ruskih ljudi - moralističen realizem. Dela: trilogija o lastnem otroštvu: Otroška leta, Deška leta, Mladostna leta, Sevtopolske povesti, Ana Karenina, Vojna in mir, Vstajenje in drami Moč teme ter Živi mrtvec.

Ana Karenina: Roman je kronika treh družin: Ščebatskih, Karenin in Oblonskih. V središču stoji Ana Karenina s svojim razmerjem. Na začetku romana stoji geslo=epitaf: "Maščevanje je moje in jaz bom vračnik" (iz evangelija, ljudje so sovobojni sleherne pravice za moralno kaznovanje, ta pravica pripada bogu). S tem je opozoril, da ne bralec, ne pisatelj nimata pravice obsojati Aninih dejanj. Ana živi ob možu Kareninu in sinu Serjožu. Čeprav jo družba obsoja zbeži z Vronskim, kateremu rodi hčerko. Tu je še zakon Steava Oblonskega in Dolly, ki je parodija zakonskega živ., kjer je Dolly Steave-u le srto za porode. Medtem je zakon Levina in Kitty primer idealnega zakona, vse dokler se ne začne njegov notranji nemir (kot Tolstoj je tudi on nezmožen sprejemati živ. ne da bi spoznal njegov globlji smisel), ki ga na koncu skoraj privede do samomora. Vendar ga na pravo pot spravi preprost kmet (nezavedna modrost ljudstva). V teh likih je nekaj Tolstoja, kajti tudi on je našel smisel živ. v preprostosti.

Vojna in mir: (1864-1869) Je nacionalna epopeja, v kateri je Tolstoj poskušal zajeti zgodovinsko, junaško in zasebno živ. v takih razsežnostih, kot jih je opisoval ep. Na eni strani sledimo panorami bitk: vdor Napoleona v Rusijo in grozljiv umik Velike armade izpred Moskve, na drugi strani pa prikaže potek mirnega zasebnega živ. zlasti na podežljskem dvoru v Jasni Poljani. Prikazana doba je 1/4 19. st.- zlati čas ruskega plemstva. Tolstoj je sledil usodi dveh družin, ki sta z njim tesno povezani: Rostovih (prednikov nj. očeta) in Bolkonskih (prednikov nj. matere). Središče dela so dogodki iz leta 1812. Osnovna misel pa je kot je dejal Tolstoj "misel na ljudstvo". V ospredju je gibanje dekambristov, udeležencev protiabsolutistične vstaje proti ruskemu carju Nikolaju I. Na osnovi izkušenj je Tolstoj prišel do spoznanja, da o poteku zgodovine ne odločajo posamezniki, marveč množice, zato je v svoji epopeji napadal najbolj trdovraten kult - kult Napoleona. (kot moralist seveda, ne kot politik). Po nj. mnenju je sleherno dejanje potrebno ocenjevati z etičnimi merili: laž ali resnica, sebičnost ali požrtvovalnost. Za nosilca teh dveh nasprotnih polov si je izbral Napoleona in Kutuzova. Za prikaz ljudi je pogosto uporabljal obliko ironije in satire, ki je toliko ostrejša, kolikor se dogajanje približuje Napoleonovemu prihodu v Rusijo, v katerem se Napoleon prikaže kot komedijant brez gledalcev. Kutuzov je t.i. nejunaški junak. Voditelj narodne ruske vojske je moder starec, ki dela za ljudstvo in ne za slavo. Ravna bolj po intuiciji kot po razumu (idealni poveljnik). Eno bistvenih vprašanj v romanu je vprašanje oblasti in osebne svobode. Tolstoj je nezaupljiv do sleherne oblasti, opravičuje le tiste oblastnike, ki delajo v dobro ljudstva, sicer pa vsaka oblast človeka kvari. Njegovi najljubši junaki so tisti, ki imajo možnost, da izbirajo, ki se upirajo vladajočim normam in ki iščejo svojo pot. Taka sta tudi Tolstojeva junaka Andrej Bolkonski in Pierre Bezuhov. Za Pierra je Napoleon revolucionar, za Andreja pa velik vojskovodja, ki je dosegel tisto, o čemer Andrej šele sanja - slavo. Pierre je svobodomislec, ki se čedalje bolj povezuje s težnjami ljudstva. V tem razvoju prehodi različne faze: prostozidarstvo, ujetništvo (neuspeh atenta na Napoleona), vera v ljudsko modrost po srečanju s Platonom Karatajevim (lj. voditelj), privoli v organiziran upor proti nasilju, poroči se z Natašo Kostovo. Andrej; pri njem gre za razvoj v premagovanju strasti do slave. Vrh doseže v razmišljanju ranjenega Andreja po bitki pri Slavkovu (zastava). Tu spozna, da slave ne bo mogel doseči, zato obračuna s svojimi željami: "vse je prazno, vse prevara razen tega neskončnega neba" Nataša ga ljubi, vendar zapravi nj. ljubezen, ko se vda Anatolu in kasneje zaživi s Pierrom.

Fjodor Mihajlovič Dostojevski: (1821 Moskva - 1881) Rojen v družini zdravnika, vojaško šolo v Peterburgu posveti zgolj književnemu delu. 1849 so ga zaradi sodelovanja v rev. krožku obsodili na smrt. Kasneje so ga pomilostili. Moral je v vojsko. Pred dolgovi je zbežal v tujino in zapadel v hazarderstvo. 1871 se je vrnil v Rusijo in 1881 umrl. Vse življenje je trpel za epilepsijo. Po Gogoljevem zgledu je napisal: Bedni ljudje, Dvojnik in Bele noči. Po vrnitvi iz Sibirije je napisal: Ponižani in razžaljeni, Mladenič, Idiot. Pripovedna tehnika se razlikuje od doslej znanih realistov. Opisov zunanjih dogodkov je malo, skoraj nič, posveča se človekovi notranjosti. Glavni sredstvi pri predstavljanju sta monolog in dialog. Z njima lahko neposredno pokaže notranje bistvo posameznika, njegovo živ. stališče in moralno stisko. Zato so romani podobni dramskim bes., dogajanje poteka v obliki dolgih dramskih prizorov v katerih je glavno sredstvo pogovor ali razmišljanje.

Zločin in kazen: Glavni junak je Raskolnikov, revni študent. Ko gleda pokvarjeno družbo bogatih, vidi da ta družba ne temelji na moralnih normah, oz. da so ji moralne norme, ki jih podpira le sredstvo za utrjevanje oblastniškega položaja. Rad bi pomagal svoji revni družini. Odloči se da bo ubil Aljono Ivanovno. Prepričan je da bo spravil iz sveta le škodljivo uš, sebi pa omogočil živ., ki mu po nj. sposobnostih pripada. Toda vest mu ugovarja in v njem se odvijajo boji. Ko izve, da bo sama doma, se odloči. Ubije tudi njeno sestro Lizaveto. Policija mu ne pride na sled, vendar je vest

tista, ki mu ne da miru, zlasti po sklenitvi zveze s Sonjo Marmeladovo. Pod njenim vplivom prizna zločin. Obsojen je na 8 let zapora v Sibiriji. Sonja odpotuje za njim. Zaradi nje odkrije nov smisel v svojem življenju. Motiviran je socialno in psihološko. Socialno: Sestra se poroči, da bi rešila družino. Ob tem se pojavi dilema: ali naj se okoristi s sestrino žrtvijo, ali naj si pridobi denar na drug način (poskuša z instrukcijami, vendar ne uspe). Tedaj najde drugo alternativo: umor stare oderuhinje. Zločin bi storil iz ljubezni do matere in sestre. Psihološko: Nietzschejeva teorija (Bog je mrtev; volja do moči). Človeštvo se mu prikazuje razdeljeno na 2 polkroga: čreda, katere dolžnost je, da se ubogljivo podreja ukazom in zakonom, ki jih postavljajo močni in sposobni; redke izjemne osebnosti, kot je Napoleon. Te so dovolj močne in razumne, da ukazujejo drugim in so same sebi zakon. Živijo po lastnih zamislih in po svoji lastni volji do moči. Pri Raskolnikovu se pojavi dilema kam spada. Ker tega ne ve je prepričan, da bi lahko postal izjemen in sicer v imenu volje do moči. Odloči se, da si bo to dokazal. Zelo premišljeno prelomi enega temeljnih zakonov: Ne ubijaj! Zločin mu je samo sredstvo volje do moči. Po zločinu se notranje zalomi. Duši ga občutek etične krivde. On je sestril ubil fizično, onidve pa njega psihično. Sta njegova vest. Tega občutka se hoče znebiti tako, da prejme zaslužen kaznen. Vendar ga tudi to ne umiri. Možnost očiščenja najde šele v ljubezni do Sonje in spoštovanju življenja drugih. Svet evangelijskih in humanističnih vrednot se ne more in noče zoperstavljati svetu močnim z nasiljem, ampak z ljubeznijo in odgovornostjo.

Naturalizem: (po 1870 v nekaterih evr. knj.) Označuje književne pojave, ki so v razdobju od 1870-1900 poskušali dobesedno uresničiti tiste težnje, ki so vr realizmu strmele k čimbolj objektivnemu, skorajda znanstvenemu opisovanju stvarnosti. Te težnje so dobile dokončen izraz v načelih naturalizma, ki se je naslonil na sodobno naravoslovje in nauk pozitivizma, ki ga je po Contovi smrti nadaljeval Hippolite Taine. Po njem je človek določen z dednostjo, okoljem in zgodovinskim trenutkom. Iz tega prepričanja je sledilo, da mora pisatelj opisovati ljudi tako, da se v njihovih usodah kaže delovanje teh treh zakonov. Prikazovanje življenja postane znanstveno. Glavni teoretik in praktik Emile Zola, je prišel do spoznanja, da mora roman postati eksperimentalen (zgrajen po zgledih znanstvenega eksperimenta). Podobno kot postavi znanstvenik predmet v določene okoliščine v katerih bo lahko opazoval njegove značilnosti, tako postavi pisatelj osbp z določenimi podedovanimi lastnostmi v neko okolje, kjer po zakonih učinkovanja ustrezno reagira. Glavna zasluga realizma je, da je močno razširil področje motivov, snovi in tem. Začel je opisovati ljudi iz vseh razredov in slojev moderne ind. družbe (tudi delavce, rudarje, perice, prostitutke), obenem pa je med literarne snovi vnesel vse mogoče živ. pojave, ki so doslej veljali za neprimerne in neestetske: fizične in duševne bolezni, alkoholizem, seksualnost, socialna degeneracija, perversnost, zločine... Naturalizem je predhodnik moderne knj. 20. in 21. stoletja.

Pripovedne novosti: Bile so manj drzne, saj se je naturalizem zadovoljil z načini, ki jih je uveljavil že realizem. Podrobneje je oblikoval opise okolja, ki so bili za njegov glavni namen zelo pomembni. Zato, da bi dosegli čimbolj nazorne opise podob in pokrajin so začeli uporabljati nove opisovalne prvine: neposredno beleženje čutnih vtisov. Od vsevednega preide k personalnemu tipu pripovedovalca, ki pripoveduje samo o tistem, kar doživlja sam junak, kar naj bi opažala neka oseba postavljena v isto dogajanje. Zvrst in vrste: Glavno izpovedno področje mu je bila pripovedna proza, zlasti roman in novela. Izrazita je tudi dramatika. Poezija naturalizem ni zanimala, imel jo je za preživelo. Predstavniki: Francija: Emile Zola, Guy de Maupassant (novele); Norveška: Henrik Ibsen; Švedska: August Strindberg (Gospodična Julija, Oče, Pot v Damask); Rusija: Anton Pavlovič Čehov (Češnjev vrt, Utva, Tri sestre, Striček Vanja).

Emile Zola: Je začetnik in najp. predst. naturalizma. Njegov prvi eksperimentalni roman je Therese Raquin. Sledil je ciklus 20 romanov z naslovom Rougon-Macquartovi, ki nosi podnaslov Prirodna in socialna zgodovina neke družine v času drugega cesarstva. Ciklus opisuje usodo številnih članov iste družine, ki so dedno obremenjeni in živijo v različnih soc. okoljih. Vsak roman opisuje posebno plat družbe. Nana - svet prostitutk; Germinal - rudarsko živ.; Umetnina - umetniški krogi; Zemlja - kmečko življenje; Polom - propad Fra. po fra.-nem. vojni; Beznica - delavsko življenje v pariških predmestjih. Glavna oseba je Gervaise. Je mati Nane iz romana Nana, Etienna iz romana Germinal, Clauda iz romana Umetnina in Jacques-a iz romana Človek-zver. Gervaise je ena najpretrpnejših Zaoljevih podob, ujetih v krog usode, ki ji pot določata dednost in zunanje okoliščine.

Henrik Ibsen: (1828 Skien - 1906 Oslo) Ustvarjal je v treh obdobjih: 1.obdobje (1849-1867): Je še pod močnim vplivom tradicionalne romantične dramatike. Prikazuje dogodke iz nacionalne zgodovine, obravnava tudi že problem posameznika, ki je sprt z družbo - nadaljuje tradicijo Goethejevega Fausta. 2.obdobje (1867-1886): Ustvaril je vrsto dram, ki predstavljajo višek evropske realistične dramatike: Stebri družbe, Nora, Divja račka, Stahovi. Družbo prikazuje z moralnokritičnega stališča. Obravnava tudi položaj ženske v družbi, problematiko zakona in družine in odnose posameznika z družbo. V teh dramah si je prizadeval, da bi bil čimbolj zvest stvarnosti, zato se je poslužil nekaterih naturalističnih načel - zlasti v Strahovih (dednostna teorija). 3.obdobje (1886-1899): Tu se je njegovo zanimanje preusmerilo v analizo posameznika, nj. notranjega živ. in podzvesti - tu se iz kritičnega realizma že prevesi v psihološkega. Očitna so tudi že znamenja simbolizma, npr. v dramah: Gospa z morja, Rosmhersholm, Hedda Gabler. Ibsenova dramska pripovedna tehnika: V večini nj. iger je analitična - dogajanje se odvija na istem mestu in v zelo

kratkem času; v pogovorih se razkrije preteklost, iz preteklosti sledi preobrat in razplet dramskega dogajanja (antična drama). Strahovi: Preteklost: Gospa Alvingova se zaradi denarja poroči s stotnikom Alvingom. Ko spozna, da je on ženskar in pijanec pobegne z Mandersem. Ta pa jo zavrne z razlogi krščanske in družbene morale: žena pripada možu. Vrne s k Alvingu. Vsa njena ljubezen je posvečena sinu Oswaldu, ki ga hoče obvarovati pred prezgodnjimi spoznanji o očetu in njegovimi vplivi - zato ga pošlje v Pariz, kjer le-ta postane slikar. Sedanjost - dogajanje, ki se vrši na odru: Oswaldova vrnitev domov po očetovi smrti. Alvingova želi možev denar koristno uporabiti - podari ga za gradnjo azila za reveže, vendar pogori - denar slabega človeka se ne da koristno uporabiti. Pojavljajo se tudi posledice dednosti. Oswald prizna, da je bolan (sifilis). Dedna nagnenja se ne dedujejo le telesno, ampak tudi psihično. Regina, Alvingova nezakonska hči odide z nadomestnim očetom Gregersom na obalo, kjer ustanovita bordel. Ideja - kje so v tej drami strahovi? Neprestano so prisotni spomini in družbene norme, ki od žene zahtevajo brezpogojno vdanost možu. Ibsen je v drami napadel družbo, ki živi na lažnem videzu in ne ukrene ničesar proti temu, da so vsenaokrog sami strahovi, nikjer odkritosti in svetlobe. Najpretnesljujejši dogodek: Oswald prosi mater, naj ga reši bolečin: "Mati, daj mi sonca!" (morfij).